

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY HORODŁO**

STRATEGIA ROZWOJU GMINY

AUTOR

mgr Iliana Zawadzka Górską

WSPÓLPRACA

Zarząd Gminy Horodło

Zespół autorski „Studium

uwarunkowań i kierunków

zagospodarowania przestrzennego

gminy Horodło”

OPRACOWANIE GRAFICZNE

mgr Anna Górską Popik

Strategia rozwoju gminy Horodło

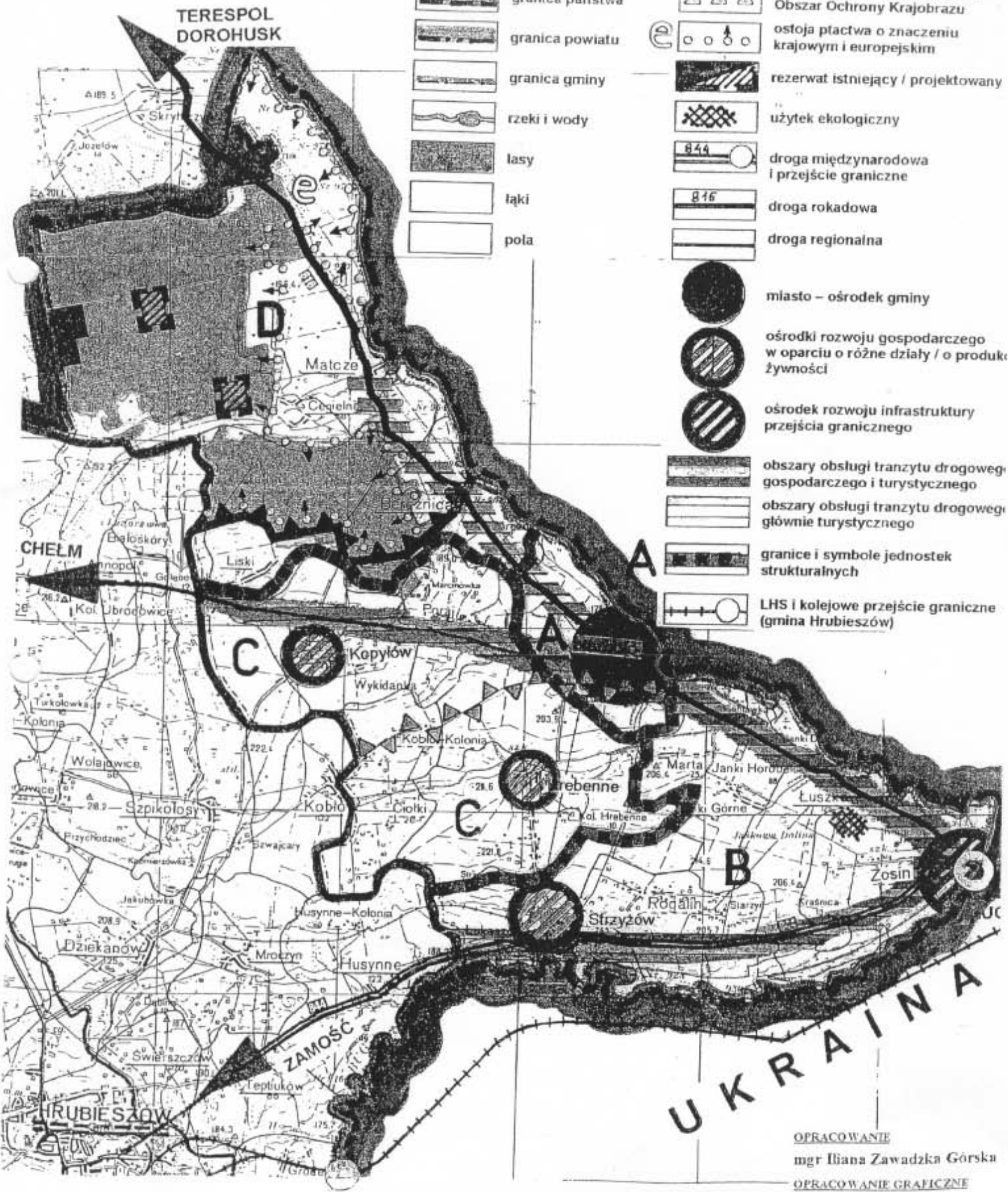
GMINA HORODŁO

STRATEGIA ROZWOJU skala 1:100 000

Legenda

- granica państwa
- granica powiatu
- granica gminy
- rzeki i wody
- lasy
- łąki
- pola

- granica Strzeleckiego Parku Krajobrazowego
- granica otuliny Strzeleckiego Parku Krajobrazowego
- granica NOCH – Nadburzański Obszar Ochrony Krajobrazu
- ostoja ptactwa o znaczeniu krajowym i europejskim
- rezerwat istniejący / projektowany
- użytek ekologiczny
- droga międzynarodowa i przejście graniczne
- droga rokadowa
- droga regionalna
- miasto – ośrodek gminy
- ośrodki rozwoju gospodarczego w oparciu o różne działy / o produkcy żywności
- ośrodek rozwoju infrastruktury przejścia granicznego
- obszary obsługi tranzytu drogowego gospodarczego i turystycznego
- obszary obsługi tranzytu drogowego głównie turystycznego
- granice i symbole jednostek strukturalnych
- LHS i kolejowe przejście graniczne (gmina Hrubieszów)

OPRACOWANIE
mgr Ilana Zawadzka Górska
OPRACOWANIE GRAFICZNE
mgr Anna Górska Popik

Plan:

1. Wstęp – zadania strategii.
2. Problemy rozwojowe.
3. Szanse i zagrożenia.
4. Wizja rozwoju gminy.
5. Cele rozwoju.
6. Kierunki działań strategicznych na poszczególnych obszarach gminy.
7. Czas realizacji.
8. Projekt programu głównych działań inwestycyjnych.
9. Dotacje strukturalne dla rolników z Unii Europejskiej.
10. Zakończenie.

SPIS TREŚCI

1.	WSTĘP - ZADANIA STRATEGII.....	3
2.	PROBLEMY ROZWOJOWE.....	4
3.	SZANSE I ZAGROŻENIA ROZWOJU GMINY.....	6
4.	SCENARIUSZE ROZWOJU.....	14
5.	WIZJA ROZWOJU GMINY.....	16
6.	CELE ROZWOJU.....	17
7.	STRATEGIA I MODEL ROZWOJU.....	19
8.	KIERUNKI DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH NA POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH GMINY.....	20
9.	NARZĘDZIA I PROGRAMY STRATEGICZNE.....	25
10.	CZAS REALIZACJI.....	32
11.	PROJEKT PROGRAMU GŁÓWNYCH DZIAŁAŃ INWESTYCYJNYCH.....	33
12.	ZAKOŃCZENIE.....	36

1. WSTĘP - ZADANIA STRATEGII

Strategia rozwoju jest to określone działanie dla realizacji celów, świadome kierowanie rozwojem społeczno – gospodarczym, jego tempem i skalą.

Poprzez strategię tworzy się pożądany wizerunek gminy, wskazuje się na jej atrakcyjność dla przyciągnięcia kapitału zarówno krajowego jak i zagranicznego oraz pobudzenia inicjatywy i przedsiębiorczości własnej społeczności.

Strategia dla władz samorządowych stanowić winna podstawę do:

- * prowadzenia odpowiedniej polityki społeczno – gospodarczej stymulującej pożądany rozwój gminy;
- * ubiegania się o uzyskanie środków z funduszy pomocowych Unii Europejskiej – posiadanie strategii jest warunkiem ich uzyskania;
- * opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- * podejmowania bieżących decyzji mających wpływ na rozwój obszaru;
- * opracowania programów realizacji polityk sektorowych;
- * odpowiedniego zarządzania i gospodarowania zasobami gminy.

W warunkach nieprzewidywalności rozwoju kraju i regionu nie może być ona opracowaniem statycznym, lecz dynamicznym. Oznacza to, że realizacja celów odbywać się będzie w zależności od powstałych uwarunkowań i przyjętych priorytetów.

„Strategia rozwoju gminy Horodło” opracowana jest równocześnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Horodło”.

Podstawą opracowania strategii jest opracowanie pierwszej części „Studium” tj. rozpoznanie stanu obecnego gminy oraz uwarunkowań jej rozwoju wykonane przez zespół autorski w składzie:

mgr Jolanta Siemaszkiewicz – projektant wiodący

mgr Jadwiga Ćwik

mgr inż. arch. Krystyna Kuśmierz

tech. Lucjan Michalczyk

mgr Iliana Zawadzka – Górska

Strategia wyprzedza opracowanie drugiego etapu „Studium” tak, żeby określenie celów rozwojowych i kierunków polityki ich realizacji mogło służyć kierunkom przestrzennego zagospodarowania gminy.

2. PROBLEMY ROZWOJOWE

Rozpoznanie stanu istniejącego zagospodarowania gminy oraz uwarunkowań jej rozwoju pozwala na identyfikację głównych problemów, które wymagają rozwiązania w bliższym lub dalszym okresie czasowym.

Uporządkowano je w grupach:

1. przyrodniczo – ekologiczne i środowiska kulturowego;
2. społeczno – gospodarcze;
3. z zakresu komunikacji i infrastruktury technicznej;
4. strukturalne i kapitałowo – inwestycyjne.

ad. 1.

Problemy przyrodniczo – ekologiczne i środowiska kulturowego.

- * dostosowanie gospodarki rolnej, komunikacji, infrastruktury technicznej oraz rozwoju gminy do rygorów wynikających z położenia w obszarze prawnie chronionym – 100% pow. gminy – Strzelecki Park Krajobrazowy z otuliną oraz Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu;
- * peryferyjny w stosunku do obszaru gminy przebieg rzeki Bug – rzeka graniczna – duże zanieczyszczenie wód głównie przez stronę ukraińską;
- * konieczność ochrony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych;
- * zanieczyszczenie wód gruntowych, a także gleb wynikające z nieuregulowanej gospodarki wodno – ściekowej głównie komunalnej, zanieczyszczeń rolniczych i komunikacyjnych;
- * zanieczyszczenie powietrza przez gospodarkę komunalną głównie w okresie grzewczym oraz środki transportowe wzdłuż głównej trasy komunikacyjnej;
- * hałas występujący wzdłuż drogi tranzytowej;
- * niepełne wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego dla produkcji rolnej i rekreacji;
- * degradacja większości budownictwa dworskiego wraz z założeniami parkowymi;
- * dekapitalizacja tradycyjnego budownictwa mieszkaniowego, gospodarczego i dworskiego.

ad. 2.

Problemy społeczno – gospodarcze

- * wysokie bezrobocie zarejestrowane i utajone – głównie w rolnictwie, duży odsetek bezrobocia kobiet;

- * migracja zewnętrzna wartościowego potencjału ludzkiego (ludzie młodzi i wykształceni);
- * wysokie zatrudnienie w bezpośredniej produkcji rolnej przy bardzo małym udziale w działach pozarolniczych, głównie w środkowej i północnej części gminy;
- * znaczny udział ludności w wieku poprodukcyjnym;
- * niskie kwalifikacje zawodowe znacznej części społeczeństwa zarówno w działach tradycyjnych jak i wynikłych z transformacji społeczno – gospodarczej;
- * niska świadomość i aktywność społeczna znacznej części społeczeństwa oraz niedostateczne warunki życia;
- * niskie dochody osobiste ludności uniemożliwiające odtworzenie majątku własnego;
- * nierównomierne w przestrzeni rozmieszczenie podmiotów gospodarczych, głównie dotyczących bezpośredniej obsługi ludności, mały udział sektora prywatnego.

ad. 3.

Problemy z zakresu komunikacji i infrastruktury technicznej

- * niskie parametry techniczne oraz słaba nawierzchnia dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych;
- * peryferyjny w stosunku do powierzchni gminy przebieg drogi krajowej o znaczeniu międzypaństwowym;
- * brak urządzeń służących bezpieczeństwu ruchu drogowego (sygnalizacja świetlna – akustyczna);
- * brak wyposażenia w systemy zbiorcze wodociągowe i kanalizacyjne;
- * położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Strzeleckiego Parku Krajobrazowego (otulina) oraz niedoinwestowanie techniczne wysypiska nieczystości;
- * niedostateczne rozwiązanie gospodarki wodno – ściekowej oraz urządzeń kotłowni lokalnych;
- * brak zbiorczego systemu gazownictwa przewodowego.

ad. 4.

Problemy strukturalne i kapitałowo – inwestycyjne

- * monofunkcyjność większości obszaru gminy – rolnictwo;
- * zdominowanie gospodarki przez rolnictwo o silnie rozdrobnionej strukturze i surowcowej produkcji;
- * małe możliwości Samorządu Terytorialnego do finansowania własnej działalności;

- * mały udział rodzimego kapitału, generowanego w działach rolniczych i pozarolniczych oraz brak napływu kapitału zagranicznego – czynniki wpływające na ożywienie gospodarcze;
- * mała atrakcyjność inwestycyjna spowodowana peryferyjnym położeniem w kraju i regionie oraz zapóźnienia zarówno materialne jak i społeczne, wynikające z polityki lat poprzednich i obecnych;
- * brak instytucji kreujących przedsiębiorczość oraz promujących gminę;
- * luźna współpraca samorządu z władzami przygranicznych terenów Ukrainy, głównie w zakresie wymiany towarowej i rozwoju turystyki;
- * małe wykorzystanie rzeki Bug oraz terenów do niej przyległych dla turystyki kwalifikowanej.

3. SZANSE I ZAGROŻENIA ROZWOJU GMINY

Z oceny stanu gminy wynikają mocne i słabe strony obszaru oraz szanse i zagrożenia rozwojowe, a także kolizje rozwojowe mogące mieć zasadniczy wpływ na dalszy jej rozwój oraz wymagające w miarę możliwości rozwiązań w bliższym i dalszym przedziale czasowym.

Mocne strony gminy stanowią:

- * bardzo dobre i dobre gleby – przewaga gleb od I – III kl. bonit. – ok. 60% pow. gminy (~ 83% pow. użytków rolnych);
- * lokalizacja międzypaństwowego przejścia drogowego w Zosinie;
- * położenie przygraniczne w sąsiedztwie chłonnego rynku zbytu;
- * położenie w Euroregionie „Bug”;
- * korzystny stan środowiska naturalnego;
- * duży, niewykorzystany potencjał ludzki.

Słabe strony to:

- * peryferyjne położenie w kraju i regionie;
- * słabo rozwinięty sektor II i III (pozarolniczy) – mało miejsc pracy poza rolnictwem;
- * słabo rozwinięta infrastruktura techniczna głównie z zakresu gospodarki wodno – ściekowej;
- * brak kapitału rodzimego i zewnętrznego.

Lp.	Preferencje rozwoju (szanse)	Ograniczenie rozwoju (bariery)	Kolizje rozwojowe
1	2	3	4
A. POŁOŻENIE W REGIONIE			
1.	<p>Polozenie przygraniczne z obszarem o dużej chłonności zbytu towarów – pd. i wsch. granica z Ukrainą, bliskość miasta powiatowego – Hrubieszów.</p>	<p>Peryferyjne polozenie w stosunku do kraju i regionu, dość znaczna odległość do miasta woj. Lublin – około 150 km.</p>	
2.	<p>Przebieg drogi krajowej o znaczeniu między państwowym nr 844; przejście graniczne Zosin – Ustihug.</p>	<p>Peryferyjny przebieg drogi nr 844 wzdłuż południowej granicy gminy.</p>	
3.	<p>Polozenie w obszarze transgranicznym Euroregionu „Bug” – możliwość tworzenia warunków rozwoju społecznego, gospodarczego oraz współpracy naukowo – kulturalnej w ramach istniejących porozumień.</p>	<p>Peryferyjne polozenie w stosunku do kraju i krajów Europy Zachodniej (U. E.).</p>	
4.	<p>Polozenie w dwóch jednostkach fizjograficznych: Polesie – Wyżyna Zach. Wołyńska: 100% gminy prawnie chronione, umożliwiające wykształcenie różnych form rozwojowych (rolnictwo ekologiczne, integrowane, agroturizm, ekoturizm, przemysł o czystych technologiach)</p>	<p>Objęcie całej powierzchni gminy prawną ochroną środowiska przyrodniczego – ograniczenia dla infrastruktury przemysłowej oraz częściowo dla rolnictwa.</p>	

B. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE

5.	Bardzo dobre i dobre gleby – wysokie walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej – najlepsze gleby w kraju – region sandomiersko – zamojski	Wysoka jakość gleb – ograniczenie dla rozwoju przemysłu, turystyki, mieszkalnictwa.	
6.	Znaczne zasoby wód powierzchniowych – rzeka Bug.	Graniczne położenie rzeki Bug, duże zanieczyszczenie przemysłowe i komunalne głównie przez stronę ukraińską i cukrownię Strzyżów. Brak rzek na pozostałej części obszaru gminy, zagrożenia powodziowe.	Niepełne oczyszczanie ścieków przemysłowych i komunalnych, głównie cukrowni Strzyżów: brak możliwości wpływu na zanieczyszczenia przez ścieki powstałe na Ukrainie.
7.	Duże zasoby wód podziemnych – GZWP chelmsko – zamojski.	Dość znaczne zanieczyszczenie płytkich wód gruntowych – zanieczyszczenia rolnicze i komunalne	Brak zbiorczej kanalizacji sanitarnej na całym obszarze gminy (obejmuje tylko budownictwo wielorodzinne – Strzyżów, Horodło).
8.	Korzystny klimat, czyste powietrze.	Punkty zanieczyszczenie powierza przy trasach komunikacyjnych oraz w Horodle i Strzyżowie w okresie grzewczym oraz cukrowni Strzyżów w okresie kampanii.	Brak centralnego systemu grzewczego w Horodle i Strzyżowie, brak sieci gazu przewodowego na całym obszarze gminy.
9.	Występowanie znacznych złóż węgla kamiennego.	Chębokie zaleganie złóż węgla.	Występowanie złóż na terenach prawnie chronionych, brak możliwości technicznych wydobycia węgla.
10.	Pełny udział lasów chronionych, zalesienia łąk polne, duży procent lasów państwowych.	Niezbyt duża lesistość 21.0% (kraj 27,3%). Większość lasów znajduje się w północnej części gminy i objęta jest prawną ochroną – Strzelecki Park Krajobrazowy.	

1.	2.	3.	4.
11.	<p>Walory krajobrazowe – Sirzelecki Park Krajobrazowy. Nadbużański Obszar Krajobrazu Chronionego – dolina Bugu, TOCH, urzeźbienie terenu w okolicach Strzyżowa – 100% gminy objęta prawną ochroną – możliwość rozwoju funkcji turystyki.</p>	<p>Konieczność ochrony środowiska i dostosowanie gospodarki człowieka do jego wynogów.</p>	<p>Lokalizacja wypiska nieczystości w bezpośrednim sąsiedztwie Sirzeleckiego Parku Krajobrazowego - w jego otulinie.</p>
12.	<p>Ekologiczny system obszarów chronionych – węzeł ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym 27 M – Poleście, korytarz ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym – dolina rzeki Bug, ostoja płacwa (Sirzelecki Park Krajobrazowy).</p>		
C. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE I WARTOŚCI KULTUROWE			
13.	<p>Bogate tradycje historyczne – Horodlo – miasto, siedziba starostwa, unia polsko – litewska. położenie przy ważnym szlaku wczesnośredniowiecznej komunikacji. znaczący ośrodek administracyjno – usługowy do II wojny światowej, świadomość tradycji narodowych: stosunkowo racjonalny rozwój sieci osiedniczej.</p>	<p>Utrata znaczenia po II wojnie światowej na skutek zmian granic – położenie peryferyjne w stosunku do obszaru gminy.</p>	
14.	<p>Zabytkowy układ urbanistyczny Horodla oraz układ osadniczy wsi Łuszków – owalnica, cenne zabytki kultury sakralnej, podworskiej,</p>	<p>Konieczność dostosowania nowej zabudowy do sinuktur i form zabytkowych obiektów i układów urbanistycznych.</p>	<p>Zniszczenie układów budownictwa dworskiego – pałace, parki – brak możliwości odtworzenia obiektów i parków. dekapitalizacja budownictwa</p>

1.	2.	3.	4.
	<p>2. mieszkalnictwa, kopiec – krzyż unii horodelskiej, Wąły Jagiellońskie, pozostałości zamku (zabudowa architektoniczna). Walory kulturowe i turystyczne.</p>		tradycyjnego mieszkaniowego i gospodarczego.
D. UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE I SPOŁECZNE			
15.		<p>Niska rozrodność z tendencją negatywną, ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, migracja ludzi młodych mobilnych, duży odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym.</p>	<p>Znaczny procent feminizacji przy obniżonej rozrodności, przy niedoborze kobiet w wieku produkcyjnym.</p>
16.	<p>Znaczny potencjał ludzki.</p>	<p>Niskie kwalifikacje zarówno w rolnictwie jak i zawodach pozarolniczych, niewielka aktywność gospodarcza i społeczna. Znaczny procent bezrobocia rejestrowanego i utajonego, duża liczba zatrudnionych na 100 ha UR</p>	
17.	<p>Znaczne możliwości uzyskania terenów pod budownictwo. Horodlo – ośrodek gminy – możliwość odzyskania praw miejskich.</p>	<p>Niewielki ruch budowlany, słabe wyposażenie mieszkań w infrastrukturę komunalną.</p>	
18.	<p>Dobre rozwinięte usługi o znaczeniu lokalnym, z zakresu oświaty – ponadlokalne – LO, rozwój usług komercyjnych. Siryzów – ośrodek o znaczeniu</p>	<p>Nierównomierne rozłożenie infrastruktury społecznej komercyjnej, zróżnicowanie poziomu życia – część południowa dość dobrze zagospodarowana, część</p>	

1.	2.	3.	4.
	usługowo – gospodarczym – dobrze rozwinięte usługi lokalne publiczne oraz komercyjne.	północna słabo, nierównomiernie rozłożenie dochodów społeczeństwa.	
E. ZAGOSPODAROWANIE			
19.	Wyraźnie wykształcona sieć osiedleńcza; przejście graniczne w Zosinie – możliwość wymiany handlowej ze wschodem: granica z Ukrainą – przyszła granica Unii Europejskiej – przekształcenie przejścia z między państwowego na międzynarodowe.	Nierównomierny rozwój gospodarczy gminy; ożywienie gospodarcze obejmuje tereny wzdłuż drogi nr 844 Hrubieszów – Zosin i częściowo drogi nr 816 Zosin – Hrebenne – powiat Chelmin; pozostałe tereny monofunkcyjne – rolnictwo; brak odpowiedniego terminalu granicznego.	Zbyt słaba pomoc finansowa, brak kapitału zewnętrznego. wydłużanie się procesów rozwojowych.
20.	Możliwości rozwoju przemysłu spożywczo – rolnego, dość dobrze działająca cukrownia Strzyżów, dość znaczne zasoby niezagospodarowanych terenów i obiektów kubaturowych mogące stać się podstawą lokalizacji różnych branż gospodarki, początki rozwoju funkcji turystyki – agroturyzm.	Mała wielkość zakładów przemysłowych, niewielkie zatrudnienie, mała ilość pozarolniczych miejsc pracy, niewielkie zainteresowanie terenami niezagospodarowanymi, brak instytucji promujących gminę oraz kreujących przedsiębiorczość (doradztwa, kredytowanie), brak kapitału rodzimego oraz zewnętrznego (krajowego i zagranicznego).	
21.	Duży procent użytków rolnych wysokich klas (88,6% pow. gruntów omych), znaczne obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej bez zabudowy, dość znaczny udział użytków zielonych (12,6%), czystość gleb, powietrza,	Zagrożenie erozją okolic Strzyżowa, stepowienie gleb, słaby poziom usług dla rolnictwa, bardzo słaba baza przetwórstwa i przechowalnicwa – surowcowy charakter produkcji rolniczej, niskie kwalifikacje zawodowe ludności, rozdrobnienie gospodarstw.	

1.	2.	3.	4.
	korzystny klimat – możliwości ekologizacji rolnictwa na części obszarów gminy, zorganizowane formy produkcji żywności – RSP. dość znaczna jak na lokalne warunki średnia wielkość gospodarstw. tendencje do zwiększania ich powierzchni – brak następców.		
22.	Stosunkowo dobra sieć komunikacji drogowej zewnętrznej i wewnętrznej (trasa tranzytowa nr 884. droga rokadowa nr 816. regionalna nr 48327	Niskie parametry dróg nieodpowiadające klasie technicznej. słaby stan nawierzchni. peryferyjny przebieg trasy tranzytowej.	
23.	Stosunkowo nieduża odległość od linii kolejowej LHS i przejścia granicznego kolejowego.	Przebieg trasy w powiecie hrubieszowskim i po stronie ukraińskiej.	
24.	Dobrze zorganizowana gospodarka odpadami – wysypisko z wylęwiskiem. W znacznym stopniu rozwiązany problem zanieczyszczeń przemysłowych cukrowni „Strzyżów” (gospodarka wodno – ściekowa i zanieczyszczenie powietrza). Dość dobry stopień telefonizacji.	Słabo rozwinięta podstawowa infrastruktura komunalna, brak zbiorczych sieci wodociągowych. kanalizacyjnych. brak przewodowej sieci gazowej.	Lokalizacja wysypiska w otulinie Strzeleckiego Parku Krajobrazowego. w bezpośrednim jego sąsiedztwie; punktowe zanieczyszczenie powietrza; zanieczyszczenie rzeki Bug.

Ustawy z zakresu samorządności terytorialnej.
polityka integracji Polski z Unią Europejską, polityka otwarcia gospodarczego na wschód i itp.: wstąpienie Polski do NATO.

Ustawy dotyczące:

ochrony gruntów rolnych i leśnych

- ✓ odptyw inwestorów na tereny o glebach niechronionych;
- ✓ bardzo duże obciążenie inwestorów wysokimi opłatami za wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej.

zagospodarowania przestrzennego i prawo budowlane

- ✓ skomplikowana procedura opracowań planistycznych i wydawania decyzji budowlanych;
- ✓ brak stabilnej polityki podatkowej;
- ✓ brak sprecyzowanej strategii i polityki rozwoju w skali kraju dla obszarów wschodnich;
- ✓ brak ciągłości w polityce rolnej.

Brak integracji przepisów regulujących sprawy zagospodarowania przestrzennego.

4. SCENARIUSZE ROZWOJU.

Wyodrębnienie mocnych oraz słabych stron gminy oraz czynników preferujących, a także ograniczających jej rozwój pozwalają na stworzenie zapisu scenariuszowego:

- * zagrożeń - ostrzegającego
- * szans – stymulującego

Scenariusz zagrożeń

Scenariusz zagrożeń oparty jest na ekstrapolacji w przyszłości obecnych warunków i tempa rozwoju.

Najważniejszym zagrożeniem rozwoju jest niebezpieczeństwo stagnacji, na które mogą się złożyć:

- bezwładność struktur rolnictwa co oznacza:
 - * utrzymanie się obecnej struktury gospodarstw;
 - * surowcowa produkcja rolnicza;
 - * brak specjalizacji i organizacji rolnictwa;
 - * ograniczone rynki zbytu;
 - * zbyt duża liczba ludności pracującej w bezpośredniej produkcji rolniczej.
- pogłębianie się syndromu peryferyjności poprzez:
 - * brak kapitału zewnętrznego;
 - * ograniczona do drobnego handlu współpraca z Ukrainą;
 - * dalszy odpływ mobilnej części ludności oraz utrzymywanie się niskiej świadomości większej części społeczeństwa hamujące wyzwalamie się inicjatywności i przedsiębiorczości;
 - * możliwość upadku cukrowni „Strzyżów” – likwidacja wiodącego zakładu pracy;
 - * utrzymanie się monofunkcyjności znacznej części obszaru gminy, słabe wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych obszaru.
- pauperyzacja znacznej części społeczeństwa wynikająca z:
 - * braku możliwości odpowiedniego się zatrudnienia – brak miejsc pracy w zawodach pozarolniczych;
 - * słabych warunków życia ludności – brak odpowiedniego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną;

- * niskiego poziomu sanitarnego i niskiej estetyki otoczenia – brak inwestorów i turystów.

Scenariusz szans

Szansą rozwoju gminy jest:

- przyjęcie odpowiedniej polityki rozwoju rolnictwa:
 - * zmiana struktury gospodarstw;
 - * specjalizacja i organizacja rolnictwa;
 - * rozwój miejsc pracy w branżach około- i pozarolniczych;
 - * wykorzystanie położenia bliskości chłonnego rynku zbytu;
 - * ograniczenie surowcowej produkcji na rzecz przetworzonej o wysokiej jakości.
- rozszerzenie się granic Unii Europejskiej – granica na Bugu stymulująca:
 - * napływ kapitału zewnętrznego;
 - * uzyskanie znacznych środków z funduszy pomocowych.
- rozwój współpracy z Ukrainą w różnych dziedzinach życia gospodarczego i społecznego oraz ochrony środowiska przyrodniczego (ochrona wód Bugu przed dalszym zanieczyszczeniem oraz zabezpieczenie przeciw powodziowe).
- osiągnięcie korzyści z tranzytowego przebiegu tras komunikacyjnych, rozbudowa i podniesienie rangi przejścia granicznego w Zosinie.
- zróżnicowanie zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa historyczno – kulturowego stanowiącego podstawę:
 - * utrzymania tożsamości narodowej miejscowego społeczeństwa;
 - * rozwoju funkcji turystyki.
- utrzymanie czytelnego układu przestrzennego ułatwiającego rozwój infrastruktury technicznej i społecznej.
- mała skala problemów możliwych do rozwiązania przy odpowiedniej polityce władz administracji rządowej, samorządowej i społeczeństwa, a dotyczące głównie:
 - * budowy i rozbudowy infrastruktury technicznej;
 - * odpowiedniego rozmieszczenia infrastruktury społecznej;
 - * poprawę stanu sanitarnego i estetycznego gminy;
 - * pobudzenia świadomości społeczeństwa poprzez jego aktywizację i rozwój przedsiębiorczości.

5. WIZJA ROZWOJU GMINY.

Dla harmonijnego rozwoju obszaru gminy pożądane jest określenie jej stanu w perspektywie kilku, a nawet kilkudziesięciu lat (15 – 20 lat) czyli tzw. wizji rozwoju.

Integracja Polski z Unią Europejską przesunie granicę Unii na granicę polsko – ukraińską. Wpłynie to na zainteresowanie się kapitału krajowego i zagranicznego położeniem gminy i powstanie baza ekonomiczna w różnych formach i dziedzinach przedsiębiorczości wykorzystująca chłonne rynki zbytu państw ościennych, a także nastawiona na obsługę ruchu międzynarodowego.

Ścisła współpraca z Ukrainą przyczyni się do ożywienia gospodarczo – społecznego zarówno po stronie polskiej jak i ukraińskiej. Spowoduje to rozwój i utrwalenie przedsiębiorstw dających miejsca pracy ludności, która odejdzie z bezpośredniej produkcji rolniczej, po obu stronach granicy. Przyczyni się również do rozwoju turystyki oraz wspólnych działań na rzecz poprawy stanu środowiska, a głównie ochrony wód rzeki Bug.

Poprawa stanu dróg, w tym drogi międzynarodowej Zamość – Zosin i rokadowej Dorohusk – Zosin, rozbudowa przejścia granicznego podniesionego do rangi przejścia międzynarodowego – budowa terminalu – pozwoli na rozwinięcie się biznesu jego obsługi.

W wyniku prawidłowej polityki gospodarczej i odpowiedniego interwencjonalizmu państwa nastąpi przebudowa rolnictwa, koncentracja ziemi, powstaną duże, wydajne ekonomicznie, specjalistyczne gospodarstwa rolne. Zostanie zachowana część małych gospodarstw, które nastawione będą na odpowiednią opłacalną specjalizację gospodarki. Ilość gospodarstw rolnych zmniejszy się o ok. 50%. Z bezpośredniej produkcji rolnej odejdzie około 30 – 40% ludności, która znajdzie pracę w powstających firmach zarówno w dziedzinach związanych z rolnictwem jak i poza rolnictwem. Bezrobocie winno być ograniczone do 3 – 5%.

Rozbudowana zostanie infrastruktura techniczna. Większość miejscowości zaopatrzone zostaną w zbiorcze media infrastrukturalne. Poprawi się stan sanitarny i estetyka otoczenia.

Walory środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz tradycja historyczna staną się podstawą rozwoju funkcji turystyki. Rozwijać się będzie w różnych formach, głównie jako kwalifikowana i pobytowa. Głównymi obszarami jej rozwoju będą

miejsowości położone w Strzeleckim Parku Krajobrazowym i na terenach bezpośrednio do niego przyległych, w dolinie Bugu oraz w Horodle.

Wzrośnie ranga miejscowości gminnej Horodło. Odzyska ona prawa miejskie. Rozwinie się jako ośrodek administracyjno – gospodarczy, skupiający większość funkcji występujących w gminie.

Miejscowości położone wzdłuż tras komunikacyjnych, a głównie drogi państwowej nastawiły się głównie na obsługę międzynarodowego ruchu drogowego zarówno gospodarczego, jak i turystycznego. Dotyczy to miejscowości Strzyżów, Rogalin, Zosin i Łuszkow.

Wsie Hrebenne i Kopyłów staną się ośrodkami obsługi rolnictwa dla obszaru o wysokich walorach rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a także ośrodkami rozwoju małych i średnich zakładów i przedsiębiorstw z zakresu przetwórstwa rolno – spożywczego, obsługi ludności i rolnictwa i tp.

Zmieni się mentalność i zamożność większości społeczeństwa. Wyzwoli się inicjatywność i przedsiębiorczość ludności otwartej na inowacyjność oraz uodpornionej na ryzyko przedsięwzięć inwestycyjnych.

6. CELE ROZWOJU

Za cel generalny rozwoju gminy należy przyjąć rozwój społeczno – gospodarczy, uwzględniający uwarunkowania wynikające z zasad rozwoju zrównoważonego.

Z celu głównego wynikają cele strategiczne:

- * poprawa jakości życia i zamożności mieszkańców;
- * wzrost poziomu gospodarczego gminy;
- * ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Realizacja celów głównego i strategicznych wymaga przyjęcia odpowiednich celów operacyjnych:

- poprawę jakości życia i zamożności mieszkańców osiągnąć należy poprzez:
 - * zmniejszenie przestrzennego zróżnicowania poziomu życia ludności polegającego na przyjęciu odpowiednich funkcji rozwojowych dla danego obszaru gminy;

- * zwiększenie aktywności i przedsiębiorczości społecznej, wspieranie rozwoju sektora prywatnego;
 - * ograniczenie zjawiska bezrobocia jawnego i utajonego;
 - * rozwój infrastruktury społecznej i technicznej,
 - * zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i ochrony przeciwpowodziowej.
- wzrost poziomu gospodarczego nastąpić powinien przez:
- * zmianę struktury gospodarstw rolnych polegającej na koncentracji ziemi odpowiednio do występujących warunków;
 - * tworzenie warunków wykorzystania terenów o najwyższej jakości przestrzeni produkcyjnej poprzez rozwój rolnictwa integrowanego, dostosowanego do powstających rynków zbytu;
 - * ekologizację rolnictwa na obszarach objętych prawną ochroną przyrody o wysokich reżimach (Strzelecki Park Krajobrazowy);
 - * utrzymanie części małych rodzinnych gospodarstw i wprowadzanie funkcji pozarolniczych i okołorolniczych na obszary wsi tj. wspieranie rozwoju różnych form działalności produkcyjnej i usługowej oraz turystyki i wypoczynku na terenach atrakcyjnych;
 - * wykorzystanie istniejących zasobów terenowych i kubaturowych dla rozwoju działalności gospodarczej;
 - * wykorzystanie położenia przy szlakach komunikacyjnych o znaczeniu międzynarodowym oraz przejścia granicznego;
 - * budowę i rozbudowę systemów infrastruktury technicznej;
 - * wykorzystanie położenia w Euroregionie „Bug” oraz przyszłościowej wschodniej granicy Unii Europejskiej.
- ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego i kulturowego polegać powinno na:
- * ochronie obszarów prawnie chronionych;
 - * ochronie wód powierzchniowych i podziemnych;
 - * prawidłowej gospodarce odpadami stałymi i płynnymi;
 - * ochronie stanu powietrza atmosferycznego;
 - * koordynacji działań ze stroną ukraińską w sprawie komplementarnego zagospodarowania rejonów turystycznych położonych w transgranicznym obszarze chronionym oraz w sprawie ochrony wód Bugu;

- * ochronie i odpowiednim wykorzystaniu dziedzictwa kulturowego i tradycji historycznych;
- * ochronie ładu przestrzennego i estetyki otoczenia.

7. STRATEGIA I MODEL ROZWOJU.

Realizacja przyjętych celów nastąpić może poprzez przyjęcie odpowiedniej, możliwie najlepszej strategii rozwoju gminy tj. strategii stymulującej rozwój społeczno – gospodarczy polegającej na wprowadzaniu koniecznych zmian, zespalaniu funkcjonalno – przestrzennym całego obszaru, tworzeniu wielofunkcyjnych struktur oraz wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych przy jednoczesnej ich ochronie.

Jest to strategia równoważenia rozwoju. Równoważenie rozwoju jest podstawą polityki zagospodarowania przestrzennego – ustawa z dn. 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym art. 1 ust. 1.

Zróznicowanie obszaru gminy pod względem walorów przyrodniczych, zagospodarowania jak i pełnionych funkcji powoduje, że dla różnych obszarów należy przyjąć różne kierunki działań strategicznych.

W granicach administracyjnych gminy wyodrębniono 4 obszary funkcjonalno – przestrzenne:

- A.** - *Horodło* – miasto – gminny ośrodek rozwoju z elementami usług ponadlokalnych obejmujący tereny obecnego zainwestowania oraz przylegające, które stanowić będą rezerwę rozwojową.
- B.** - *Południowy* – aktywności gospodarczej związanej z trasą komunikacji drogowej i przejścia granicznego, obejmujący tereny położone wzdłuż drogi nr 844 i częściowo drogi 816 w sołectwach: Strzyżów, Rogalin, Zosin, Łuszków i Janki.
- C.** - *Środkowa* – efektywnej gospodarki rolnej opartej o wysokie walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej obejmującej sołectwa: Hrebenne, Kopyłów, Poraj,

Kol. Kobło, Ciołki i część gruntów Horodła – rozwój rolnictwa integrowanego o charakterze surowcowym i przetworzonym.

- D.** – *Północny* – obszar Strzeleckiego Parku Krajobrazowego oraz terenów bezpośrednio przyległych – węzeł ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym w systemie ekologicznym sieci EKONET – POLSKA. – aktywizacja oparta o walory przyrodnicze (turystyka, rolnictwo ekologiczne), obejmująca sołectwa: Matcze, Cegielnia, Bereźnica, Liski oraz lasy państwowe.

8. KIERUNKI DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH NA POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH GMINY.

A. Horodło

– rozwój miejscowości opierać się powinien na:

- podjęciu starań o przywrócenie praw miejskich;
- wykorzystaniu istniejących walorów przyrodniczych i tradycji historycznych dla rozwoju istniejących funkcji oraz stworzeniu nowych np. obsługi biznesu i turystyki poprzez:
 - * utrzymanie ładu przestrzennego, zachowanie historycznego układu urbanistycznego, wyznaczeniu terenów rozwojowych dla biznesu i usług oraz mieszkalnictwa;
 - * promowaniu rozwoju usług oraz małego biznesu różnych gałęzi gospodarki, a w szczególności z dziedziny edukacji, administracji gospodarczej i obsługi biznesu, obsługi turystyki oraz przetwórstwa rolno – spożywczego i gałęzi pozarolniczych przy wykorzystaniu istniejących zasobów terenowych i kubaturowych;
 - * renowację potencjału zabytkowego i uporządkowanie zabudowy;
 - * organizowanie imprez i widowisk historyczno – folklorystycznych;
 - * polepszenie stanu dróg i ulic;

- * budowę i rozbudowę mediów infrastruktury technicznej – zbiorczej sieci wodno – kanalizacyjnej z oczyszczalnią ścieków, gazyfikacji i tp., poprawę stanu sanitarnego i estetyki otoczenia;
- * nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w celu rozwoju komunikacji, infrastruktury społecznej i technicznej oraz ochrony środowiska przyrodniczego;
- * nawiązanie ściślejszej współpracy transgranicznej z Ukrainą w zakresie wymiany handlowej i turystycznej, ochrony wód rzeki Bug, zabezpieczeń przeciwpowodziowych, wykorzystania rzeki dla rozwoju turystyki kwalifikowanej (kajakarstwo, wędkarstwo), bezpieczeństwa publicznego i tp.

B. Obszar Południowy

– aktywności gospodarczej.

Rozwój tego obszaru wymaga:

- utrzymania i dalszego rozwoju modelu wsi wielofunkcyjnej, promowaniu średniego i małego biznesu związanego z obsługą międzynarodowego ruchu gospodarczego i turystycznego, przetwórstwem spożywczym i tp. poprzez:
 - * rozbudowę przejścia granicznego w Zosinie – podniesieniu jego rangi do międzynarodowego, budowę terminalu oraz infrastruktury jego obsługi, modernizację dróg dojazdowych głównie nr 844 i drogi rokadowej nr 816;
 - * rozwój usług związanych z obsługą ruchu drogowego i ludności – motele, hotele, gastronomia, stacje paliw, warsztaty naprawcze, obiekty handlowe i rzemieślnicze i tp.;
 - * rozwój miejscowości Strzyżów jako ośrodka wspomagającego miejscowość gminną, głównie w zakresie usług publicznych i komercyjnych oraz wzmacnianie go jako ośrodka przemysłu spożywczego związanego z cukrownictwem (ciastkarstwo, cukiernictwo, produkcja pasz i tp.), a także innych gałęzi biznesu produkcyjnego;

- * stopniowe zmiany struktury wielkości gospodarstw rolnych do docelowej średniej wielkości 15,0 ha przy jednoczesnym zachowaniu części małych wielofunkcyjnych gospodarstw;
- * ochronę gleb poprzez utrzymanie koncentracji osadnictwa i ładu przestrzennego;
- * poprawę stanu sanitarnego i estetycznego wsi;
- * ochronę obiektów i terenów prawnie chronionych (użytek ekologiczny, układ osadniczy wsi Łuszków, obiekty zabytkowe i tp.);
- * wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych wsi Janki i Łuszków dla powstania funkcji turystyki głównie kwalifikowanej (dolina Bugu, Wieniawka, stawy) i agroturystyki;
- * modernizację i poprawę stanu technicznego dróg wszystkich kategorii;
- * rozbudowę istniejących mediów i infrastruktury technicznej oraz budowę nowych sieci głównie z zakresu gospodarki wodno – ściekowej zarówno komunalnej jak i przemysłowej, gazyfikacji, telefonizacji i tp.;
- * ochronę wód rzeki Bug oraz wód gruntowych i podziemnych ZWP 407.

C. *Obszar Środkowy*

- efektywnej gospodarki rolnej.

Aktywizacja obszaru polegać powinna na:

- unowocześnieniu rolnictwa poprzez:
 - * zmianę struktury gospodarstw polegającej na koncentracji ziemi, komasacji i wymianie gruntów, przejmowaniu ziemi bez następców – docelowa średnia wielkość gospodarstwa osiągnąć powinna 20,0 – 25,0 ha;
 - * dostosowanie produkcji rolniczej do zmieniającego się rynku zbytu poprzez specjalizację produkcji oraz przetwarzanie znacznej części produktów;

- * wprowadzanie rolnictwa integrowanego,
 - * organizację obsługi rolnictwa, doskonalenie zawodowe rolników oraz rozwijanie doradztwa rolniczego;
 - * modernizację sieci drogowej;
 - * budowę i rozbudowę mediów infrastruktury technicznej głównie z zakresu gospodarki wodno – ściekowej oraz odpadami, gazyfikacji, telefonizacji, reelektryfikacja;
 - * ochronę gleb poprzez utrzymanie ładunku przestrzennego, przeciwdziałanie erozji, zalesianie śródpolne;
 - * poprawę estetyki otoczenia i stanu sanitarnego;
 - * stymulację rozwoju aktywności i samorządności gospodarczej, tworzenie związków producenckich i tp.
- wprowadzaniu funkcji pozarolniczych – drobny przemysł, rzemiosło, usługi dla wykorzystania rezerw potencjału ludzkiego i zmniejszeniu bezrobocia jawnego i utajonego oraz rozwój infrastruktury społecznej;
 - obsłudze komunikacji drogowej wzdłuż drogi łączącej powiat chełmski i północne tereny powiatu hrubieszowskiego z przejściem granicznym w Zosinie – stacja paliw, motel, warsztaty naprawcze i tp.;
 - rozwoju wsi Kopyłów i Hrebenne jako ośrodków koncentracji obsługi rolnictwa.

D. Obszar Północny

- ekologiczny

Rozwój tego obszaru uwzględniać musi wymogi związane z ochroną Strzeleckiego Parku Krajobrazowego, które zawarte powinny być w jego planie ochrony.

Aktywizacja tego obszaru polegać powinna na stopniowym przekształcaniu wsi z monofunkcyjnej na wielofunkcyjną poprzez:

- poprawę struktury gospodarstw do docelowej średniej wielkości 10.0 ha przy jednoczesnym zachowaniu małych, specjalistycznych

gospodarstw (np. agroturystyczne i tp.);

- utrzymanie rolnictwa integrowanego przy jednoczesnym promowaniu rolnictwa ekologicznego, specjalizującego się poza tradycyjnymi nowymi kierunkami produkcji (zioła, warzywa, owoce, wiklina, kozy, pszczelarstwo i tp.) oraz utworzenie małego, rodzinnego przetwórstwa tych produktów (serowarstwo, przetwórstwo owoców i warzyw i tp.);
- modernizację infrastruktury społecznej głównie komercyjnej, związanej z obsługą ludności i turystów (handel, rzemiosło, baza gastronomiczno – hotelowa, rozrywka i tp.);
- modernizację dróg, organizację szlaków turystycznych pieszych i rowerowych;
- poprawę stanu sanitarnego i estetycznego wsi co wpłynie na ich atrakcyjność inwestycyjną poprzez:
 - * budowę i rozbudowę mediów infrastruktury technicznej, a w szczególności z zakresu gospodarki wodno – ściekowej i gazyfikacji;
 - * wykorzystanie opuszczonych budynków, po ich remoncie i przystosowaniu, na obiekty obsługi turystyki i wypoczynku (domki letniskowe, gastronomia, schroniska i stacje wędkarskie, myśliwskie i tp.);
 - * rozbiórkę obiektów w złym stanie technicznym;
 - * wprowadzanie regionalnych form budownictwa;
- ochronę wód powierzchniowych, gruntowych i podziemnych;
- modernizację wysypiska odpadów komunalnych (zbiorniki na odcieki, pas zieleni izolacyjnej);
- aktywizację społeczeństwa i zmianę świadomości poprzez różne formy szkoleń szczególnie z zakresu rolnictwa ekologicznego, ochrony środowiska, agroturystyki, obsługi turystyki kwalifikowanej.

9. NARZĘDZIA I PROGRAMY STRATEGICZNE

Skala przeobrażeń w osiągnięciu założonych celów zależy będzie od czynników rozwoju zewnętrznych, wewnątrz krajowych, regionalnych i lokalnych.

■ *czynniki zewnętrzne*

- * tempo integracji z Unią Europejską;
- * przemiany gospodarcze i polityczne w krajach za wschodnią granicą oraz współpraca z tymi krajami, a w szczególności z Ukrainą.

■ *czynniki wewnątrz krajowe*

- * rozmiar i kierunki interwencjonizmu państwa;
- * zdolność akumulacji wewnętrznych zasobów kapitałowych.

■ *czynniki regionalne*

- * tworzenie warunków rozwoju – odpowiednia polityka rozwoju przestrzennego wszystkich jednostek w województwie i powiecie;
- * ścisła współpraca samorządów terytorialnych wszystkich szczebli.

■ *czynniki lokalne*

- * promocja gminy;
- * zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy;
- * inicjatywa w pozyskiwaniu środków finansowych zewnętrznych i wewnętrznych;
- * uaktywnienie społeczności i rozwój przedsiębiorczości lokalnej;
- * właściwe zagospodarowanie terenów i obiektów stanowiących własność komunalną, państwową, a także prywatną;
- * utrzymanie ładu przestrzennego.

Zakładając pozytywny rozwój czynników zewnętrznych należy przyjąć odpowiednie kierunki działania dla założonych celów.

Transformacja społeczno – gospodarcza kraju, a także współdziałanie z Unią

Europejską wymagają przebudowy krajowego systemu gospodarczego i ściśle z nim powiązanego społecznego, łącznie ze zmianą świadomości społecznej oraz przepisów prawnych.

Interwencjonizm państwa konieczny jest głównie w zakresie:

- przełamania barier strukturalnych tj.:
 - * przebudowy rolnictwa;
 - * odpowiedniego kierowania kapitału;
 - * rozwiązania problemu bezrobocia.
- realizacji zadań krajowych tj.:
 - * modernizacji i rozbudowie międzynarodowych i krajowych systemów komunikacji i transportu, energetyki oraz telekomunikacji;
 - * rozwoju wymiany międzynarodowej i współpracy na szczeblu państwowym z krajami Unii Europejskiej i państwami sąsiadującymi;
 - * ochrony środowiska, a w szczególności obszarów i obiektów prawnie chronionych i tp.

Wyrażać się on powinien przez:

- środki prawne – legislacja;
- odpowiednią politykę regionalną – koncepcja zagospodarowania obszarów wschodnich;
- środki finansowe – dotacje budżetowe, subwencje różnych funduszy, instytucji i agencji zarówno krajowych jak i międzynarodowych.

Problemy o zasięgu regionalnym i ponadgminnym powinny być rozwiązywane poprzez wspólne działania samorządów terytorialnych różnych szczebli. Dotyczy to głównie:

- rozwoju infrastruktury społecznej i gospodarczej w zakresie:
 - * rozwoju instytucji związanych z obsługą szkolnictwa, zdrowia, kultury i tp.;
 - * tworzenia obsługi finansów i biznesu;
 - * obsługi rolnictwa;
 - * zmniejszaniu bezrobocia.
- komunikacji i infrastruktury technicznej.
- ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, a także jego racjonalnego wykorzystania w zakresie:

- * minimalizacji konfliktów funkcji ochronnych z gospodarką na terenach prawnie chronionych, a w przypadku gminy Strzeleckiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny i Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu;
- * ochrony gleb o największych wartościach; ochrony głównego zbiornika wód podziemnych oraz ochronie wód Bugu i jego zlewni;
- * zapobieganiu degradacji obszarów leśnych.

Wyrażać się to powinno poprzez wspólne tworzenie prawa miejscowego oraz opracowanie programów i sposobów działania na rzecz:

- wspólnych promocji w kraju i zagranicą:
 - * walorów i zasobów przyrodniczych i kulturowych;
 - * możliwości rozwoju różnych dziedzin gospodarki;
 - * warunków i możliwości inwestowania i tp.
- wypracowania dostępu do instrumentów pomocy finansowej z różnych źródeł – dotacje, subwencje, środki pomocowe z różnych fundacji, instytucji rządowych i pozarządowych oraz oferowanych przez Unię Europejską.
- odpowiedniego ich wydatkowania na rzecz rozwoju regionu w różnych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego:
 - * zmniejszanie bezrobocia i wykorzystanie nadwyżek siły roboczej (środki z Funduszu Pracy i funduszy pokrewnych);
 - * rozwoju racjonalnej sieci szkolnictwa, placówek zdrowia, usług i tp.;
 - * utworzenia sieci doradztwa w różnych dziedzinach (rolnictwo, mały i średni biznes, uzyskiwania kredytów, pomocy finansowej i tp.) oraz systemu szkoleń;
 - * tworzenie izb i zrzeszeń gospodarczych, towarzystw ubezpieczeniowych, sieci banków;
 - * rozwoju infrastruktury technicznej – racjonalny rozwój sieci wodno – kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków, utylizacji odpadów, sieci gazowniczych, telekomunikacyjnych i tp.
 - * budowy i modernizacji dróg wojewódzkich i powiatowych oraz obsługi komunikacji (dotacje Banku Światowego);
- ochrony i racjonalnego wykorzystania środowiska przyrodniczego i kulturowego:
 - * ochrona obszarów prawnie chronionych i ich zagospodarowania – plany ochrony;

- * ochrona wód powierzchniowych i podziemnych;
 - * ochrona powietrza i tp.;
 - * odpowiednie zagospodarowanie obiektów i terenów zabytkowych i ich ochrona przed dewastacją.
- zapewnienia bezpieczeństwa publicznego.

Zadania własne samorząd gminy musi rozwiązać we własnym zakresie, wykorzystując do tego własne środki oraz pozyskane z budżetu oraz różnych fundacji, agencji, funduszy instytucji zagranicznych i krajowych, funduszy pomocowych, emisji obligacji i tp.

Dotyczy to:

- * rozwoju lokalnej przedsiębiorczości;
- * wykorzystania istniejących zasobów terenowych i kubaturowych dla lokalizacji rzemiosła i małych przedsiębiorstw;
- * utrzymania ładu przestrzennego;
- * utrzymania, modernizacji i rozbudowy infrastruktury społecznej (szkolnictwo, zdrowie, opieka społeczna);
- * modernizacji dróg gminnych;
- * modernizacji i budowy mediów infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, gazyfikacja);
- * poprawy estetyki otoczenia i stałą o nią dbałość;
- * podniesienia kwalifikacji i świadomości gospodarczej i ekologicznej społeczeństwa poprzez tworzenie różnych form szkoleniowych.

Służyć do tego muszą:

- * środki prawne – prawo lokalne (uchwały RG);
- * środki finansowe pozyskiwane z różnych źródeł;
- * przedsiębiorczość i inicjatywa w pozyskiwaniu środków finansowych;
- * nawiązywanie współpracy w różnych dziedzinach działalności samorządu z gminami sąsiednimi oraz współpracy transgranicznej z Ukrainą;
- * nawiązywanie kontaktów i współpracy z innymi gminami i ośrodkami krajowymi i zagranicznymi;

- * ściąganie kapitału wewnętrznego i zewnętrznego (zachęty finansowe, ułatwienia podatkowe, dotacje, kredyty, ułatwienia lokalizacyjne, przygotowanie terenów (uzbrojenie w media).

Dla ukierunkowania rozwiązania własnych problemów w celu osiągnięcia założonych celów strategicznych rozwoju gminy konieczne jest opracowanie odpowiednich programów działania:

W sferze społecznej:

- **program zwiększania aktywności i przedsiębiorczości społecznej i przeciwdziałanie bezrobociu** zawierający:
 - * ułatwienia lokalizacyjne;
 - * udostępnienie obiektów i terenów obecnie niewykorzystanych dla rozwoju działalności gospodarczej;
 - * ulgi inwestycyjne i podatkowe, kredyty preferencyjne;
 - * szkolenia i kursy przekwalifikujące;
 - * tworzenie frontu robót publicznych;
 - * powołanie komórki informującej o dostępnych środkach pomocy i potrzebach rynkowych.
- **program z zakresu szkolnictwa** obejmujący:
 - * racjonalne tworzenie sieci szkół;
 - * poprawa bazy materialnej;
 - * wprowadzanie do programów szkolnych podstaw edukacji ekonomicznej, programów nauczania języków obcych, informatyki, marketingu i tp.
- **program organizacji służby zdrowia i pomocy społecznej** określający:
 - * poprawa bazy materialnej ośrodków zdrowia;
 - * prywatyzacja usług lekarskich i zachęta do rozwoju nowych specjalizacji;
 - * popularyzacja profilaktyki zdrowotnej;
 - * inicjowanie i wspieranie różnych form samopomocy społecznej – projekty socjalne;
 - * budowa lub przystosowanie istniejących zasobów mieszkań komunalnych dla ludności najuboższej.
- **program rozwoju kultury**, dotyczący m. in.:
 - * wspierania artystów ludowych i zespołów artystycznych;

- * organizacji imprez kulturalnych;
 - * właściwego utrzymania obiektów i terenów zabytkowych poprzez odpowiednie zagospodarowanie (szukanie środków na ich rewaloryzację, prywatyzacja)
- **program bezpieczeństwa publicznego** zapewniający:
- * wzmocnienie nadzoru publicznego w strefach zagrożonych – przejście graniczne, trasy komunikacyjne;
 - * edukację społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa publicznego, współpraca organów ścigania ze społeczeństwem;
 - * organizację działań przeciwpowodziowych – system zawiadamiania oraz budowa odpowiednich zabezpieczeń;
 - * wspomaganie ochotniczych straży pożarnych

W sferze gospodarczej:

- **program rozwoju i organizacji rolnictwa** w zakresie:
- * działań umożliwiających poprawę struktury gospodarstw, scalanie i wymiana gruntów, pomoc w ich wykupie przez gospodarstwa rozwijające się – regulacja stanu własności, utworzenie katastru gruntów;
 - * organizacji systemu sieci zbytu, przetwórstwa i usług związanych z produkcją rolną;
 - * wprowadzanie funkcji pozarolniczych na wieś – drobny przemysł, rzemiosło, handel, turystyka;
 - * pomocy w dostosowywaniu się produkcji rolniczej do zmieniającego się zapotrzebowania rynków zbytu;
 - * rozwijania doradztwa oraz szkolenia zawodowego rolników oraz pracowników w zawodach okołorolniczych;
 - * pomocy w uzyskiwaniu niskoprocentowych kredytów dla rozwijania produkcji rolnej.
- **program rozwoju przedsiębiorczości i wytwórczości** dotyczący:
- * kształtowania odpowiednich warunków rozwoju oraz promocje małych i średnich zakładów oraz infrastruktury gospodarczej przejścia granicznego;
 - * zagospodarowanie obiektów i terenów obecnie nie wykorzystanych (pustostany) poprzez ich prywatyzację i zachęty finansowe;

- * utrzymania i rozwijania cukrowni „Strzyżów”, umożliwienie powstania branż z nią związanych;
- * przygotowania odpowiednio atrakcyjnych ofert dla kapitału zewnętrznego krajowego i zagranicznego, a także kapitału rodzimego;
- * utworzenia komórki promującej rozwój biznesu oraz informującej przedsiębiorców o rynkach krajowych i zagranicznych (dotyczy głównie Ukrainy), rezerwach siły roboczej oraz możliwości korzystania z różnych funduszy pomocowych.

■ **program rozwoju turystyki** określający:

- * możliwości rozwoju różnych form turystyki;
- * zasady rozwoju różnych formy promowania agroturystyki poprzez różne środki pomocy i zachęty oraz doradztwo i szkolenie;
- * możliwości modernizacji i wykorzystania nieużytkowanych zasobów mieszkaniowych dla celów turystycznych;
- * promocji walorów i możliwości gminy.

W sferze drogownictwa i infrastruktury technicznej:

■ **program rozwoju komunikacji** dotyczy:

- * modernizacji dróg i poprawy ich stanu;
- * tworzenie warunków budowy obiektów obsługi drogowej – stacji benzynowych, warsztatów naprawczych i tp.;

■ **program poprawy stanu sanitarnego, estetyki** obejmujący:

- * działania na rzecz budowy zbiorczych sieci wodociągowych i kanalizacyjnych – pozyskiwanie środków pomocowych na poprawę stanu sanitarnego wsi porządkującego gospodarkę wodno – ściekową i utylizacji odpadów;
- * promowanie nowych technologii utylizacji nieczystości, w szczególności na terenach zabudowy rozproszonej;
- * działania na rzecz podniesienia estetyki otoczenia – środki prawne (uchwały R.G.), szkolenie, zmiana mentalności społeczeństwa.

■ **program energetyki**

- * modernizacja i rozbudowa linii energetycznych średnich i niskich napięć.

■ **program gazyfikacji gminy**

- * budowa sieci gazu ziemnego

W sferze ekologicznej:

- **program ochrony wód powierzchniowych** poprzez:
 - * właściwą ochronę wód Bugu i jego zlewni;
 - * budowa oczyszczalni ścieków - współpraca transgraniczna z Ukrainą;
 - * właściwe nawożenie – szkolenie i doradztwo;
 - * budowę zabezpieczeń przeciwpowodziowych.
- **program poprawy wód podziemnych i gruntowych:**
 - * odpowiednią gospodarkę wodno – ściekową i utylizacji odpadów – poprawa stanu wysypiska, gromadzenie i wywożenie odpadów (kontenery);
 - * właściwe i racjonalne nawożenie;
 - * kontynuacja poprawy stanu gospodarki wodno – ściekowej cukrowni „Strzyżów”;
 - * ochrona zbiornika wód podziemnych ZWP.
- **program ochrony powietrza atmosferycznego:**
 - * zmniejszenie szkodliwych emisji pyłów i gazów cukrowni „Strzyżów”;
 - * gazyfikacja gminy.
- **program ochrony gleb:**
 - * przeciwdziałanie erozji;
 - * zalesiania i zadrzewień śródpolnych.
- **program ochrony obszarów prawnie chronionych** poprzez:
 - * poprawę stanu sanitarnego i estetycznego;
 - * działania na rzecz uzyskania odpowiednich środków pomocowych na cele ochrony środowiska;
 - * odpowiednie ukierunkowanie rozwoju funkcji turystyki;
 - * kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa.

10. CZAS REALIZACJI

Rozwój gminy w oparciu o strategię zrównoważonego rozwoju odbywać się będzie w przeciągu kilkunastu lat 15 – 20, a w niektórych dziedzinach dłużej.

- Odnowa wsi jest procesem długotrwałym, obliczonym na około 20 lat i wymagającym dużych nakładów finansowych oraz zmiany świadomości i postaw społeczeństwa.

- Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru i związanego z tym wzrostu gospodarczego oblicza się na okres kilku do kilkunastu lat, w zależności od zakresu działań, a uzależniony jest od:
 - * czasu i tempa integracji z Unią Europejską;
 - * stosunków politycznych i gospodarczych z państwami za wschodnią granicą, a w szczególności z Ukrainą;
 - * napływu kapitału;
 - * odpowiedniej gospodarki gruntami;
 - * utrzymania ładu przestrzennego – plany miejscowe;
 - * poprawy stanu sanitarnego i estetycznego gminy;
 - * odpowiednich działań na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.
- Poprawa jakości życia i zamożności ludności uzależniona jest od realizacji wymienionych zadań oraz zwiększenia aktywności i przedsiębiorczości społeczeństwa oraz zmiany jego postaw i mentalności.

II. PROJEKT PROGRAMU GŁÓWNYCH DZIAŁAŃ INWESTYCYJNYCH.

Realizacja założonych w strategii celów uzależniona jest od realizacji najważniejszych zadań strategicznych i dotyczy to głównie:

- budowy i rozbudowy infrastruktury technicznej:
 - * budowy wodociągów grupowych;
 - * budowy zbiorczych sieci kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalniami ścieków;
 - * modernizacji wysypiska odpadów stałych;
 - * gazyfikacji gminy.
- budowy i modernizacji dróg;
- podniesienie rangi przejścia granicznego i budowy terminalu;
- przebudowy struktury agrarnej i modelu wsi:
 - * scalanie gruntów, wymiana i tp.;
 - * melioracja;
 - * zagospodarowanie istniejących niewykorzystanych zasobów terenowych i kubaturowych;
 - * podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa;

- * rozbudowy infrastruktury społecznej;
- * poprawa stanu materialnego szkolnictwa;
- * poprawa stanu materialnego lecznictwa;
- * wprowadzenie nowych funkcji na tereny wiejskie;
- * utrzymanie ładu przestrzennego;
- * odzyskanie praw miejskich Horodła.

Zapóźnienie cywilizacyjne gminy w stosunku do innych obszarów regionu głównie w zakresie infrastruktury technicznej, zobowiązuje samorzady terytorialne do skoncentrowania działań i środków finansowych uzyskanych z różnych źródeł (głównie pomocowych UE, Banku Światowego, międzynarodowych fundacji i tp.) w najbliższym dziesięcioleciu do zniwelowania tych różnic.

Również przewidywana integracja Polski z Unią Europejską, a tym samym przeniesienie się jej granicy na wschodnią granicę Polski obligują samorzady wszystkich szczebli do modernizacji dróg oraz podniesienia rangi przejścia granicznego i budowy terminalu w możliwie najkrótszym czasie tj. do 2010 r.

Uważa się, że realizacja celów strategicznych rozwoju gminy, a więc poprawa jakości życia mieszkańców oraz wzrost poziomu gospodarczego gminy, a także ochrona środowiska przyrodniczego wymaga sprecyzowanego programu działania na co najmniej dwie najbliższe kadencje Rady Gminy.

PROJEKT REALIZACJI ZADAŃ

Lp.	ZADANIA	Czas realizacji
I.	Zadania dotyczące gospodarki wodnej	program: 2000r.
I.1.	opracowanie programu budowy ujęć wody i zbiorczych sieci wodociagowych dla całej gminy oraz projektów technicznych dla poszczególnych zadań:	projekty: 2000 – 2005r.
I.2.	budowa ujęć wody i sieci wodociagowej dla:	
I.2.1.	- wod. Horodło – dł. sieci zbiorczej ok. 7,5 km dł. przyłączy ok. 18,0 km ilość przyłączy ok. 450	2001 – 2003r.
I.2.2.	- wod. Strzyżów – Rogalin – Zosin – Janki – Łuszków – Hrebenne dł. sieci zbiorczej ok. 35,0 km dł. przyłączy ok. 35,0 km. ilość przyłączy ok. 900	2003 – 2005r.
I.2.3.	- wod. Bereźnica – Matcze – Cegielnia dł. sieci zbiorczej ok. 10,0 km dł. przyłączy ok. 12,0 km. ilość przyłączy ok. 300	2005 – 2007r.
I.2.4.	- wod. Kopyłów – Liski – Poraj dł. sieci zbiorczej ok. 12,5 km dł. przyłączy ok. 13,0 km. ilość przyłączy ok. 330	2006 – 2008r.

Lp.	ZADANIA	Czas realizacji
2.	Zadania dotyczące gospodarki ściekowej i utylizacji nieczystości	
2.1.	opracowanie programu zbiorczej kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków przy zastosowaniu najnowszych metod technicznych oraz opracowanie projektów technicznych dla poszczególnych zadań.	2000 – 2005r.
2.2.	budowa sieci i oczyszczalni ścieków dla wsi:	
2.2.1.	- Horodło	2001 – 2003r.
2.2.2.	- obszaru wsi Strzyżów, Rogalin, Zosin	2003 – 2005r.
2.2.3.	- obszaru wsi Janki, Łuszków	2004 – 2006r.
2.2.4.	- obszaru wsi Hrebenne	2005 – 2006r.
2.2.5.	- obszaru wsi Bereznica	2006r.
2.2.6.	- obszaru wsi Matcze, Cegielnia	2007 – 2008r.
2.2.7.	- obszaru wsi Kopyłów	2007r.
2.2.8.	- obszaru wsi Liski	2008r.
2.2.9.	- obszaru wsi Poraj	2008 – 2009r.
2.3.	modernizacja wysypiska nieczystości bądź udział w programie powiatowym gospodarki odpadami	do 2005r.
3.	Zadania dotyczące gazyfikacji gminy	
3.1.	budowa magistrali gazowej i stacji redukcyjnej – zadania samorządu wojewódzkiego	2005 – 2006r.
3.2.	budowa sieci średnich ciśnień dla około 1515 odbiorców sukcesywnie w kierunku północnym i wschodnio – północnym.	2006 – 2010r.
4.	Zadania dotyczące komunikacji drogowej	
4.1.	modernizacja drogi nr 844 – inwestycja państwowa - uzyskanie parametrów jak dla IV kl. tech. (dł. w granicach gminy 10,8 km.) - uzyskanie parametrów jak dla III kl. tech.	2003 – 2005r. 2012r.
4.2.	modernizacja drogi nr 816 (Terespol – Dorohusk – Zosin) – inwestycja woj. - uzyskanie parametrów jak dla IV kl. tech. (dł. w granicach gminy 20,27 km.)	2005 – 2008r.
4.3.	modernizacja drogi tranzytowej Horodło – Telatyn nr 48 327 – zadanie powiatowe (połączenie przejścia granicznego Zosin – Ustług z drogą S-17 Lublin – Warszawa, dł. w granicach gminy 8,62 km.)	2007 – 2010r.
4.4.	modernizacja pozostałych dróg powiatowych	2008 – 2010r.
4.5.	modernizacja dróg gminnych sukcesywnie do potrzeb (urządzenie dróg w przekroju ulicznym i półulicznym w zabudowie zwartej, budowa ścieżek rowerowych, utwardzanie)	2000 – 2010r.
4.6.	rozbudowa przejścia granicznego Zosin – Ustług – zadanie rządowe - podniesienie rangi przejścia na międzynarodowe - budowa terminalu - budowa strażnic budowa infrastruktury przejścia granicznego (parkingi, stacje benzynowe, motele, parkingi dla TIR-ów i tp.) – sukcesywnie wg potrzeb.	2000r. 2003 – 2005r. 2002r. 2004 – 2010r.
5.	Przebudowa struktury agrarnej i modernizacja wsi	
5.1.	scalanie i wymiana gruntów	2000 – 2020r.
5.2.	melioracja użytków rolnych (ok. 1317,0 ha), budowa zabezpieczeń przeciwpowodziowych.	2000 – 2015r.
5.3.	zagospodarowanie istniejących zasobów terenowych i kubaturowych (obiekty i tereny po b. G.S. RSP Horodło Zosin i tp.)	2000 – 2005r.
5.4.	podniesienie poziomu wykształcenia rolników – proces ciągły – organizacja szkoleń, kursów, doradztwo rolnicze i tp.	2000 – 2020r.

Lp.	ZADANIA	Czas realizacji
6.	Rozbudowa infrastruktury społecznej	
6.1.	szkolnictwo – budowa sali gimnastycznej w Horodle	2000 – 2002r.
6.2.	modernizacja szkół i poprawa stanu materialnego	2002 – 2015r.
6.3.	poprawa stanu materialnego lecznictwa	2000 – 2015r.
6.4.	wprowadzanie nowych funkcji na tereny wiejskie - proces ciągły (szkolenia, udostępnianie terenów, doradztwo, prawo miejscowe i tp.)	od 2000 -
6.5.	utrzymanie ładu przestrzennego i poprawa estetyki wsi (opracowanie planów miejscowych, prawo miejscowe, podniesienie świadomości społecznej) – proces ciągły	od 2000 -
6.6.	odzyskanie praw miejskich Horodła	2015 – 2020r.

Podane kolejności i okresy realizacji zadań należy przyjąć wariantowo. Realizacja poszczególnych zadań uzależniona jest od uzyskania przez samorządy terytorialne odpowiednich funduszy, środków technicznych oraz inicjatywy mieszkańców poszczególnych terenów.

12. ZAKOŃCZENIE

Strategia rozwoju stanowić powinna narzędzie działania samorządu gminy dla realizacji założonych celów.

Stanowić również powinna wyzwanie strategiczne dla władz państwowych, wojewódzkich i powiatowych dla przyjęcia i realizacji odpowiedniej polityki rozwojowej regionu oraz przygotowania go do integracji z Unią Europejską.

Realizacja ustaleń strategii powinna być przedmiotem ciągłego monitoringu i kontroli przez Radę Gminy w celu dostosowywania się do zaistniałych uwarunkowań, zainteresowania inwestorów, napływu środków finansowych, zmian przepisów prawnych oraz kierunków i tempa przemian zarówno w państwie, regionie i gminie, a także stosunków zagranicznych.

mgr Ilona Zawadzka-Górska
 Projektant planów miejscowych
 Zag. przestiz. MGPIB w upr. 363/88
 Rzeczoznawca TUP nr ewid. 138